

Een **goudplevier** in de wei is óók natuur

Goudplevier, voormalige broedvogel van 'woeste gronden'. Nog steeds een talrijke doortrekker en overwinteraar. Een typische graslandvogel, maar wel steeds minder. Op het Nederlandse grasland is niets meer te halen. De goudplevier verlegt zijn trekwegen en transformeert van boerenlandvogel tot wadvogel.

In de jaren dertig stierf de goudplevier uit als Nederlandse broedvogel van woeste gronden: de uitgestrekte hoogvenen, heiden en hoogvenen. Het ziet er niet naar uit dat de soort binnen afzienbare tijd als broedvogel zal terugkeren, ondanks pogingen tot herstel en uitbreiding van heiden en hoogvenen in het noorden van het land. De Duitse populatie is namelijk geminimaliseerd tot hooguit twintig paar en ook in Denemarken is de soort nagenoeg verdwenen. Dan is rekrutering vanuit dit potentiële brongebied niet waarschijnlijk.

Als niet-broedvogel is de goudplevier echter nog steeds een talrijke soort. De vogels die Nederland aandoen komen voornamelijk uit Noord-Europa, van de toendra's ten

westen van de Oeral. Nederland ligt op de trekbaan van goudplevieren uit de Noord-Scandinavische en Russische broedgebieden; die loopt via Denemarken, Noord-Duitsland en Nederland naar Frankrijk en Spanje. Ook in IJsland en Groot-Brittannië broeden goudplevieren – in IJsland zelfs heel veel! – maar die trekken en overwinteren westelijk van Nederland.

Al in juli komen de eerste goudplevieren Nederland binnendruppelen. In de loop van augustus en september nemen de aantallen sterk toe, om eind oktober en november te pieken. Daarna kan een deel van de goudplevieren, tot maximaal 60.000 exemplaren, blijven hangen, als de weersomstandigheden dat tenminste toelaten. Dat betekent: geen vorst en sneeuw. Wordt het te winters

in Nederland, dan trekken ook de overige goudplevieren snel zuidwaarts en komen ze niet eerder terug dan in het voorjaar. Een duidelijk verschil met de kievit, die veel meer met de vorstgrens heen en weer pendelt.

Liefst 's nachts foerageren, op oud grasland

Goudplevieren foerageren liefst op oud, grasland. Dat is rijk aan regenwormen en insecten. Regenwormen vormen het stapelvoedsel. In het voor- en najaar worden daarnaast veel kevers en emelten gegeten; in het voorjaar ook larven van de rouwvlieg. De meeste goudplevieren vind je in open polders, liefst met veel grasland. De dichtheid aan foeragerende vogels is op kleigras-

landen hoger dan op de minder voedselrijke veengraslanden.

Een goudplevier foerageert op kenmerkende plevierenwijze: stukje lopen, stilstaan, een prooi lokaliseren en toehappen, al of niet na een kort sprintje. De grote ogen verraden dat deze vogel een oogjager is. Niet zo lang geleden is echter ontdekt dat goudplevieren, net als lijsters, ook luisteren naar prooien. Ze beschikken over een grote gehooropening. De combinatie van goed kunnen zien en horen maakt dat goudplevieren ook 's nachts kunnen foerageren. Ze hebben aan het licht van de volle maan genoeg. Vermoedelijk is nachtelijk foerageren erg efficiënt, omdat regenwormen en wellicht ook andere prooidieren vooral 's nachts naar de oppervlakte komen. Bijkomend voordeel is dat goudplevieren in het donker geen last hebben van kleptoparasiterende kokmeeuwen.

Na een voedselrijke, maanlichte nacht kunnen goudplevieren het zich veroorloven om overdag langdurig te rusten. Dit doen ze dan het liefst op akkers. Hier zijn de vogels goed gecamoufleerd; in een akker met aardkluiten gaan goudplevieren volledig op in hun omgeving. Bovendien nemen donkere akkers de zonnewarmte beter op, waardoor de rustende dieren minder energieverlies lijden.

Het voedselrijke oude grasland verdwijnt

Nederland is internationaal gezien van grote betekenis voor de goudplevier. Van de naar schatting 800.000 vogels tellende flywaypopulatie verblijft zo'n 30% voor korte of langere tijd in Nederland. Tot voor kort leek er hier voor de doortrekkende en overwinterende populatie geen vuiltje aan de lucht. Maar tijdens de laatste grote najaarstelling van goudplevieren werden slechts 200.000 exemplaren genoteerd; in de jaren zeventig waren dat er nog 400.000. Deze afname vindt plaats in het boerenland, waar steeds minder goudplevieren pleisteren; ook in de bolwerken van Noord-Holland, Friesland en Groningen.

Vermoedelijk heeft dit alles te maken met het verdwijnen van oude graslanden, die voedselrijk zijn. Ze bevatten veel meer regenwormen dan intensief bewerkte graslanden. Maar bijna alle grasland wordt intensief gebruikt en gescheurd en opnieuw ingezaaid, ontwaterd, geïnjecteerd en anderszins bewerkt. Ook andere doortrekkende steltlopers als wulp, kemphaan en watersnip

mijden het 'nieuwe' boerenland, dat slechts grasetende vogels zoals ganzen kan bekoren. De teloorgang van het boerenland voor vogels wordt dus niet alleen geïllustreerd door de afname van weidevogels in de broedtijd. Ook buiten de broedtijd verarmt de vogelbevolking sterk.

Massale groepen goudplevieren op het wad

Toch nemen de aantallen goudplevieren in hun totaliteit niet af, integendeel. Er worden in Europa steeds meer goudplevieren geteld. Het is goed mogelijk dat dat komt door het staken van de jacht in belangrijke doortreklanden als Denemarken. Ook verandert het verspreidingspatroon in Europa. Zo blijven goudplevieren langer in het noorden hangen. Zoals in Denemarken, waarschijnlijk door bescherming, maar ook in Zuid-Zweden. Hier worden in het najaar steeds grotere aantallen geteld, vermoede-

lijk een effect van klimaatverandering.

In Nederland neemt het belang van het agrarisch gebied voor goudplevieren dus af. Die van natuurgebieden daarentegen neemt toe. In wetlands worden steeds meer goudplevieren geteld; met name in het Waddengebied, maar ook in zoetwatergebieden. Vooral in de nazomer foerageren goudplevieren massaal op het wad. Zo is het heel gewoon om op het wad bij Texel duizenden goudplevieren te zien foerageren, die overtuigen in onder andere De Slufter. Waarschijnlijk voeden deze vogels zich met kleine schelpdieren, zoals wadslakjes. Maar misschien speelt ook de toename van het aantal wormen, zoals zeepieren, in de Waddenzee de soort in de kaart; het gevolg van jarenlange overbevissing op schelpdierbestanden. Ook zilverplevieren profiteren hiervan.

Alleen nog in natuurgebieden

Voor de toekomst van Nederland als belangrijk goudplevierenland is het dus nodig dat het boerenland ook voor doortrekkende steltlopers aantrekkelijk blijft. Het beheer dat hiervoor nodig is lijkt veel op dat voor weidevogels in reservaten. Hoog waterpeil, weinig bemesting en weinig bodemverstoring resulteert in trage grasgroei en een rijk bodemleven. Helaas zijn de vooruitzichten in het agrarisch gebied niet rooskleurig; ongestoorde graslanden verdwijnen in hoog tempo. En dus zullen de goudplevieren ook de komende tijd steeds meer hun toevlucht nemen tot natuurgebieden. ●

